

ці, з'їсти сніданок" [8, VII, 350] — так починається "робочий" день у цього степового птаха. Не хвалою сонцю, небу. Богу (як у соловейка чи жайворонка), не піснею-тімном новому дню (пор. опис ранку у казці М.Коцюбинського "Хо"), а напастю для інших, підкоренням інших для своїх шлункових інтересів (інші у тексті і не відзначені). Так починає кібчик день, так, очевидно, і закінчує.

Отже, дійова характеристика кібчика представляє його як біологічну істоту, змістом життя якої є наповнення шлунка, тобто споживання і спорожнення (очевидно, ще відтворення). Її постійним завданням і турботою є пошук нових об'єктів для задоволення своїх фізіологічних потреб. Звідси: це не просто кочівник, а кочівник-їдун, що живе минушими інтересами, які помирають разом із ним (у поезії кібчик не представлений, скажімо, як батько, що шукає поживу для своїх дітей). Тому загрози для баби не чинить. Тепер стає зрозумілим шире і глибоке обурення автора у наступних рядках, адресованих бабі: "Чого ти плачеш? Ти не бачиш, що в кібчика *життя мале*" Автор сам входить у поетичний текст, щоб через своє ставлення до зображуваного конкретизувати символ кібчика — істоти, що живе лише для того, щоб їсти. А після себе не залишає нічого, крім посліду. Тому життя його мале — не в значенні коротке, а в значенні — "яке не має великого значення; неістотне" [8, IV, 607], незначне, дріб'язкове, безвартісне. Хоч порівняно з бабою воно таки коротке.

Спроба прочитання езопівської мови шістдесятника М.Вінграновського показала, що символіка цього поета розвивається у нетрадиційному руслі. Аналізовані символи (баба, кібчик) тяжіють до широкого узагальнення змісту, поліфонії зображення буття, що збуджує при тому конкретні історичні асоціації. Така поетична форма вираження думок уможливила їх публікацію, незважаючи на політичні умови в Україні першої половини 80-х років нашого століття.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вінграновський Микола. Губами теплими і оком золотим. — К.: Радянський письменник, 1984.
2. Доленко Т.М., Дацюк І.І., Кващук А.Г. Сучасна українська мова. — К.: Вища школа, 1987.
3. Керлот Х. Словарь символов. М.: "REFL - Book", 1994.
4. Лесин В.М., Пулинець О.С. Словник літературознавчих термінів. — К.: Радянська школа, 1965.
5. Літературознавчий словник-довідник. Р.Т.Гром'як Ю.І., Ковалів та ін. —К.: ВЦ "Академія", 1997.
6. Птахи України. Польовий визначник. — Вища школа, 1984.
7. Святе письмо.
8. Словник української мови (в 11-ти томах). — К.: Наукова думка, 1970-1980.

Людмила Жукорська

ВПЛИВ СУСПІЛЬНИХ ЗМІН НА СЕМАНТИКУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ

Відомий сучасний американський лінгвіст Джефрі Х'юз зауважив, що за всіх часів і народів високо цінувалося правильне і лаконічне користування мовою. Граматично правильне оформлення мовлення ні в кого не викликало зацікавлення. Зате слова чи фрази, вжиті в переносному значенні, почали все більше цікавити лінгвістів, і не буде перебільшенням, якщо хтось скаже, що тепер на Заході в словник заглядають частіше, ніж у Біблію. Бо мова, подібно до свого носія, знаходиться в постійному розвитку, рості та зміні. Досліджуючи етапи розвитку англійської мови, Х'юз був дуже здивований різючими змінами її правопису, граматики, синтаксису та семантики, які відбулися за останнє тисячоліття. Він та інші англомовні лінгвісти вважають таке явище нормальним [3, 3]. Бо за останнє тисячоліття історія Англії пройшла через різючі зміни в суспільному, економічному та політичному житті. Такі самі зміни зачепили і носіїв мови. Мста даного дослідження - спробувати продемонструвати і пояснити походження суспільних і семантичних змін.

Зміна значення слова є найпоширенішою і найцікавішою по своїй суті [5, XXI]. Наприклад, при перекладі будь-якого тексту перекладач, працюючи з великим словником, завжди натрапляє на якесь дієслово, котре має силу-силенну значень, нерідко навіть протилежних одне одному [2, XX]. Часто центральне кореневе слово може розростатися і змінюватися до такої міри, що вже його похідні слова нічого спільного з ним не мають. Для прикладу візьмемо кореневе слово *salt* - сіль (колись вважалася цінним товаром, такий висновок робимо з наступних фраз "*the salt of the earth*" - сіль землі, "*to be worth one's salt*" - потрібний, розторопний, яке розширилося і переросло в різноманітні похідні слова: *salary*- зарплата, *salad*- салат, *sauce* - соус, *saucer*- блюдце, *sausage* - ковбаса, *silt*- осад, *to*

souse - маринувати). На цьому прикладі добре видно, що кореневе значення слова "*salt*" фактично зникло разом з його найпершим значенням цінності. Подібний приклад кореневої спорідненості можна навести такими парами слів: *glamour* - *grammar*, *school* - *leisure*, *silly* - *blessed*.

Працюючи з новим Словником Історичних Норм Англійської мови, безперечно можна зробити такий висновок, що цей словник є справжньою коморою семантичних значень. Наявні в ньому 414825 слів повно охарактеризовані протягом всього розвитку, починаючи від самого їх виникнення. Додаток до словника, який витримав декілька видань (1972-1986), вмістив ще 63000 слів. Із цієї великої кількості слів тільки невеличку частину можна віднести до тих слів, котрі мають лише одне значення, яке не змінилося за час існування самого слова. По суп, чим загальноживаніше слово, тим ширший спектр його значень [4, VI]. По семантичних змінах англійських слів можна вивчати етапи історичного розвитку суспільства, що створює певні складності для лінгвістів. Бо якби англійська мова була однорідною, то дослідження в галузі семантики не були б такими складними. В такому випадку досліджували б лише основний словниковий запас, аналізуючи шляхи, через які відбулися різні соціальні, політичні та технічні зміни. Можна було б припустити, що основний семантичний напрям стосувався б узагальнення або розширення значення слова, тому що сам словник збагачувався б за рахунок чисельних відтінкових значень слів. Проте в даному випадку ми не можемо проводити семантичні дослідження за такою схемою, бо англійська мова надзвичайно неоднорідна, багата на слова, якщо взяти до уваги чисельні зміни значення слова, то можна натрапити і на каламбур [1, 78]. І все ж-таки ця мова відбиває головні етапи розвитку суспільства за минулі тисячу років. Якби, наприклад, загубилися всі історичні документи і свідчення раннього періоду від 900 до 1300 року, то все одно по словниковому запасу можна було б легко від слідкувати чіткій відбиток тих часів. В ньому можна віднайти видатну мовну спадщину, залишену елітою нормандців-завойовників, кельтської меншості, скандінавських племен, а також спадщину римлян, яка складається з чотирьох головних шляхів, по яких в англійську мову прийшли латинські слова. Ці чотири способи відносно характеризуються як:

Науковий (XVII-XVІ ст.) *aqueous, atomic, carnivorous, corpus ele, formula, incubate molecule, ,nucleus, vertebra, etc.*

Літературний *aberration, allusion, anachronism, democratic, dexterity, enthusiasm, (Відродження) imaginary, juvenile, etc.*

Релігійний *mass, monk, bishop, num, altar, abbot, angel, devil, hymn, etc*
(VI-Vn ст.)

Основний (запозичення з *butter, cheese, cup, dish, inch, kitchen, mile, mint, ounce, континенту) street, wine, etc. plum pound*

В XIX і XX ст. в англійській мові спостерігається поява маси технічної термінології, яка класифікується як п'ятий спосіб запозичень. Прикладом можуть служити такі слова: *zomotherapy, otorhinolaryngology, allopathic, etc.*

Ці форми слів, на відміну від ранніх латинських і грецьких запозичень, виявилися зовсім незнайомими для носіїв англійської мови, проте вони зберегли свій аутентичний правопис, зате ранні запозичення з латини і грецької мови мають звукову асиміляцію до англійської мови, наприклад:

англійські
inch - *uncia* (лат.)
devil - *dabolos* (грецька)
bishop - *epishopos* (грецька)

Якщо досліджувати справжній англосаксонський словниковий запас, який зберігся в сучасній англійській мові, то за оцінками німецького лінгвіста Герберта Келлера [3, 4], десь біля третини слів витіснені іншими слова або вони змінилися так, що їх важко впізнати. Наприклад, англосаксонське слово *deor* (тварина) - *deer* (олень), *jugol* (пташка) - *fowl* (птиця), *wambe* (шлунок) - *womb* (утроба), *steorfan* (вмирати) - *starve* (голодувати), *mete* (їжа) - *meat* (м'ясо), *spillan* (руйнувати) - *spill* (розливати), *sellan* (давати) - *sell* (продавати), *stol* (трон) - *stool* (табуретка). З вище наведеного прикладу можна побачити, що в кожному випадку втрачено широке загальне значення слова, бо запо-

зичене слово вже поступово перетворилося на центральний термін лексичного гнізда. В свою чергу рідне слово обмежило своє значення, а в деяких випадках і зовсім втратило його.

Зовсім інша доля спіткала терміни нормандського походження. Ці слова відображували високе становище своїх користувачів. І тоді ця лексика увійшла в активне користування представників вищого суспільства: *crown, court, parliament, army, castle, art, mansion, costume, gown, ermine, beauty, banquet, feast* і т.д. Такий же красномовний соціолінгвістичний приклад стосується назв сортів м'яса:

саксонські терміни	нормандські терміни
<i>boar</i>	<i>brawn</i>
<i>calf</i>	<i>veal</i>
<i>cow</i>	<i>beef</i>
<i>deer</i>	<i>venison</i>
<i>pig</i>	<i>pork, ham, gammon</i>
<i>sheep</i>	<i>mutton</i>

Ось в таких змінах і виявляється справжній соціолінгвістичний зв'язок між суспільним статусом носіїв мови і наявністю словникової спадщини, залишеної після себе. Зрозуміло і те, що англійська мова не була чистою вже понад тисячоліття. Бо навіть Даніель Дефо в свій час саркастично висловився про неї: "Ваша Романо-Датсько-Нормандська англійська мова".

ЛІТЕРАТУРА:

1. Funiak, W.Q., The American-British, British-American Dictionary with Helpful Hints to Travelers. South • Brunswick and New York: A.S.Barnes and Company London, Thomas YoseloffLtd., 1978. - 135 с.
2. Hornby, A.S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Vol.1, Oxford University Press, Oxford, 1982.-509 с.
3. Hughes, G., Words in Time. A Social History of the English Vocabulary. Oxford: Blackwell Ltd., 1988. - 270 с.
4. Roberts, G.R., A Dictionary of Political Analysis. London; Longmans, 1971. - 412 с.
5. Safire, W., Safire's New Political Dictionary, Random House, New York, 1993. - 930 с.

Олександра Дуда

Львівський університет

ДО ПИТАННЯ ПРО КОРЕЛЯЦІЮ ЗАГАЛЬНОВЖИВАНОВОГО

СЛОВА І ТЕРМІНА

У сучасній лінгвістиці немає однозначного вирішення теоретико-лінгвістичного трактування терміна. Це пояснюється тим, що термінологія стала об'єктом лінгвістичного аналізу тільки за останні 30-40 років у зв'язку із різким зростанням науки у житті суспільства.

Найпоширенішою є точка зору на термінологію як на чітко окреслену підсистему в середині загальної лексичної системи мови. Такий підхід до термінології виправданий особливим призначенням терміна бути засобом вираження спеціального поняття в області науки, техніки, виробництва і підтримується вибором більшості дослідників у ролі об'єкта аналізу терміносистем типу кібернетики, робототехніки, електроніки. Ізольований характер таких терміносистем дозволяє розглядати термін як "особливе" слово зі своїми специфічними властивостями, котрі вирізняють його від загальноновживаного слова. До таких властивостей відносять перш за все його здатність виражати наукове поняття, а також його тенденцію до чіткості семантичних кордонів, однозначності, відсутності емоційного забарвлення [1; 2; 7].

Однак, було б неправильним вважати, що жорстка ізольованість однаково характерна для всіх терміносистем. Широке поширення певної частини понять неізольованих областей науки накладає відбиток на характер семантики термінів, котрі виражають ці поняття. Значна частина одиниць таких терміносистем переходить із спеціальної літературно-книжної у загальноновживану лексику, яка включає в основному нейтральну лексику, певну кількість літературно-розмовних, а також літературно-книжних елементів, до числа яких входять і терміни.

Розглядаючи терміни як певний пласт загально-літературної лексики, стикаємось із рядом труднощів у розумінні того, що таке термін. Перш за все виникає питання, чи є термін словом чи значенням сло-